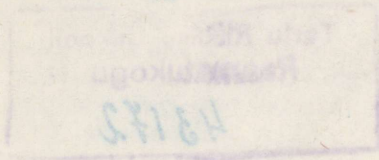

1-22084

Arhiivis

NOORELE KÜÜLIKUKASVATAJALE

ELKNU KESKKOMITEE
ENSV PÕLLUMAJANDUSE MINISTEERIUM
1958. A.

ARH

«Suurel hulgal võib anda liha küülikukasvatus. Meie, kooliõpilased, hakkame kasvatama küülikuid kodudes, naturalistide ringides ja juurutame küülikuliha tootmist kolhoosides.»

Otepää rajooni koolinoorte II kokkutuleku üleskutsest.

«Pärnu-Jaagupi Keskkooli kommunistlikud noored, pioneerid ja õpilased — noorte naturalistide ringi liikmed — hakkavad ühiselt kasvatama küülikuid. Need antakse hiljem üle kolhoosidele. Iga õpilane kohustus peale selle veel individuaalselt kasvata- ma ja hooldama ühe küülikuperekonna.»

Pärnu-Jaagupi Keskkooli õpilaste vastusest Otepää kooliõpilaste üleskutsele.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
43172

ARHIIVKOGU

2-43172

HAKKAME KÜÜLIKUID KASVATAMA!

J. JÜRNA

ELKNÜ Keskkomitee sekretär

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu üleskutes meie maa põllumajandustöötajatele öeldakse: «Täiesti teenimatult alahinnatakse meil küülikukasvatust. See on väga tulutoov majapidamisharu.»

Küülik pole sugugi nii tähtsusetu loomake, kui mõnikord arvatakse. Riiklike müügikohustuste täitmisel peetakse 1 kg angooraküüliku villa võrdseks 4 kg lambavillaga, 800 g küülikuliha aga 1 kg loomalihaga. Samuti on küülikunahad väga heaks soojade, kergete ja nägusate kasukate materjaliks. Küülikud on vähenõudlikud loomad, kasvavad ruttu ning seega igati kasulikud pidada.

Paljudes vennasvabariikides on küülikukasvatusest kaugel kõrgemal järjel kui meil ning eriti just kooliõpilaste ja pioneeride hulgas on tuhandeid küülikukasvatajaid. Nende töö toob rahvamajandusele suurt kasu.

Miks ei võiks meiega vabariigi koolinoored, kommunistlikud noored ja pioneerid panna käed külge küülikukasvatusele? Eeskujusid selleks ei tarvitse kaugel otsida. Viljandi rajooni Mustla Keskkooli kommunistlike noorte ja pioneeride algatusel on kogu õpilaspere ühiste jõududega üles kasvatatud 700 küülikut. Ja kui Otepää rajooni koolinoored võtsid hiljuti oma II kokkutulekul vastu uusi kohustusi, siis üks punkt selles kõlas järgmiselt: «Meie, kooliõpilased, hakkame kasvatama küülikuid kodudes ja noorte naturalistide ringides ning juurutame küülikuliha tootmist kolhoosides.» ELKNÜ Keskkomitee ja Eesti NSV Haridusministeerium kiitsid Otepää rajooni kooliõpilaste algatuse heaks ja soovitasid vabariigi kõikides üldhariduslikes koolides see üleskute tähelepanelikult läbi arutada ja jõudumööda kaasa lüüa küülikukasvatuse arendamisele. Veelgi enam. ELKNÜ Keskkomitee koos Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i juhatusega kuulutasid välja küülikukasvatajate konkursi. See on konkreetne üleskute kõigile komsomoliorganisatsioonidele, pioneerimalevatele,

noorte naturalistide ringide liikmetele, igale kooliõpilasele ja igale noorele. Konkursi tingimused annavad laialdased võimalused kollektiividena ja individuaalselt osa võtta küülikute kasvatamisest. Konkurs kestab kuni 1. veebruarini 1959. a. ja on jaotatud kolme etappi. Iga etapi kohta tehakse eraldi kokkuvõtteid ja parimatele küülikukasvatusega tegelevatele kollektiividele ning tublimaile küülikukasvatajaile on ette nähtud rahalised preemiad.

Premeeritakse ka paremaid tulemusi saavutanud individuaalküülikukasvatajaid. Nad omavad õiguse osa võtta noorte põllumajanduse eesrindlaste IV vabariiklikust kokkutulekust. Koolidele, komsomoliorganisatsioonidele, pioneerimalevatele ning noorte naturalistide ringidele, kes saavutavad küülikukasvatases paremaid tulemusi, on ette nähtud 6 rahalist preemiat 300—1500 rubla ulatuses. Paremaid tulemusi saavutanud ELKNÜ rajooniorganisatsiooni autasustatakse ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga ning külgkorviga mootorrattaga M-72. Samuti on ette nähtud premeerida konkursi läbiviimisel silmapaistnud koolide direktoreid, komsomolitöotajaid, vanempioneerijuhte, varumise alal töotajaid.

Lõppkokkuvõtteid konkursi tulemustest teeb ELKNÜ Keskkomitee büroo, kes määrab ka preemiad.

On vaja, et ELKNÜ rajoonikomiteed ja koolide komsomoliorganisatsioonid ning pioneerimalevad organiseeriks kõikjal konkursi tingimuste arutamist ja aitaksid välja selgitada omapoolsed võimalused. Ja siis — tegude juurde!

Aitame konkursist osavõtjail muretseda küülikuid, abistame neid puuride ehitamisel, õpetame noortele küülikukasvatuse organiseerimist. Siin ei tohi pealtvaatajaks jääda ükski kolhoosi või sovhoosi zootehnik-kommunistlik noor. Kuidas küülikuid pidada, pesakondi üles kasvatada, toita jne. — kõike seda on vaja õpetada noortele küülikukasvatajatele. Samuti tuleb koolides jm. organiseerida parimate küülikukasvatajate kogemuste propageerimist, seinalehtedes ja bülletäänides valgustada konkursi käiku.

Tuleb mees pidada, et küülikute kasvatamine muutub tõhusaks tootmisalaks ainult siis, kui noored igas rajoonis, igas koolis, igas kolhoosis võtavad konkursist osa.

Küülikute kasvatamine on jõukohane, huvitav ja kasulik tegevus. Käed külge, noored!

Vabariiklik küülikukasvatajate konkurss 1958. a.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on püstitanud nõukogude rahva ette suure ja austava eesmärgi — luua meie maal toiduinete ja tööstusele vajaliku tooraine küllus ning lähemal ajal

järgi jõuda ja ette minna Ameerika Ühendriikidest liha, piima ja või tootmises ühe elaniku kohta. Selle ülesande täitmisele peab kaasa aitama ka küülikukasvatus.

Suure töö küülikukasvatuse arendamisel meie vabariigis võivad ära teha kooliõpilased, pioneerid, hakates kasvatama küülikuid, andes seega omapoolse panuse NSV Liidu põllumajanduse ette seatud ülesannete täitmiseks. Eeskujuks võib siin seada Viijandi rajooni Mustla Keskkooli kogemusi, kus pioneeride ja kooliõpilaste jõududega on kasvatatud üles 700 küülikut.

Küülikukasvatamise arendamise ja levitamise ning küülikunahkade varumise suurendamise eesmärgil ELKNÜ Keskkomitee, ENSV Haridusministeerium ja ETKVL Juhatus kuulutavad välja vabariikliku küülikukasvatajate konkursi. Konkursist võivad osa võtta koolide komsomoliorganisatsioonid, pioneerimalevad, koolide noorte naturalistide ringid ja ka üksikud kooliõpilased.

Konkursi tingimused

Konkurss kestab kuni 1. veebruarini 1959. a. Konkursist teevad kokkuvõtted ETKVL ja ELKNÜ Keskkomitee.

Parematele küülikukasvatajate kollektiividele ja küülikute individuaalkasvatajatele on määratud järgmised preemiad:

I.

Suurematele küülikukasvatuse majandeile, mis on asutatud 1. aprillist kuni 1. augustini 1958. a.

Preemiad:

kolm esimest preemiat	á 500 rubla
viis teist preemiat	á 300 rubla
seitse kolmandat preemiat	á 200 rubla
kümme neljandat preemiat	á 150 rubla

Tingimused:

Majand peab olema asutatud peale esimest aprilli 1958. a. ning esimeseks augustiks 1958. a. peab olema küülikuid:

Esimene preemia: vähemalt 20 küülikut, neist emasküülikuid vähemalt 14.

Teine preemia: vähemalt 16 küülikut, neist emasküülikuid vähemalt 11.

Kolmas preemia: vähemalt 14 küülikut, neist emasküülikuid vähemalt 9.

Neljas preemia: vähemalt 10 küülikut, neist emasküülikuid vähemalt 7.

Märkus: küülikute vanus 1. augustiks 1958. a. peab olema vähemalt 2 kuud.

II

Parimatele saavutustele küülikukasvatases kuni 1. nov. 1958.

Preemiad:

üks esimene preemia	á 900 rubla
kolm teist preemiat	á 700 rubla
neli kolmandat preemiat	á 500 rubla

Tingimused:

1. novembriks 1958. a. peab olema üles kasvatatud iga emasküüliku kohta keskmiselt vähemalt:

Esimene preemia: 20 poega, kusjuures majandis peab olema 8 täiskasvanud emasküülikut.

Teine preemia: 15 poega, kusjuures majandis peab olema vähemalt 6 täiskasvanud emasküülikut.

Kolmas preemia: 16 poega, kusjuures majandis peab olema vähemalt 5 täiskasvanud emasküülikut.

Märkus: poegade vanus 1. novembriks 1958. a. peab olema vähemalt 2 kuud.

III

Küülikunahkade toodangu ja kvaliteedi alal 1. okt. 1958. a. kuni 1. veebruarini 1959. a.

Preemiad:

üks esimene preemia	á 800 rubla
kolm teist preemiat	á 600 rubla
viis kolmandat preemiat	á 400 rubla
kümme neljandat preemiat	á 200 rubla

Tingimused:

1. oktoobrist kuni 1. veebruarini 1959. a. peab olema müüdud rajooni Tarbijate Kooperatiivide Varumiskontorile küülikunahku:

Esimene preemia: vähemalt sada nahka, neist esimese ja kõrgema sordiga üle 55% ja vigadeta nahku üle 60%.

Teine preemia: vähemalt 80 nahka, neist esimese ja kõrgema sordiga üle 50% ja vigadeta üle 55%.

Kolmas preemia: vähemalt 60 nahka, neist I ja kõrgema sordiga üle 40% ja vigadeta nahku üle 53%.

Neljas preemia: vähemalt 50 nahka, neist I ja kõrgema sordiga üle 45% ja vigadeta nahku üle 50%.

IV

Juhul, kui preemia saamiseks ettenähtud tingimusi on täitnud rohkem küülikukasvatajaid kui on kinnistatud preemiaid, määratakse preemia neile, kes saavutasid parimaid tulemusi või täitsid tingimused kõige varem.

Individaal küülikukasvatajaid, kes on saavutanud paremaid tulemusi, premeeritakse eraldi, ning nad omavad õiguse osa võtta IV vabariiklikust maanoorte kokkutulekust 1959. a.

Koolidele, komsomoliorganisatsioonidele, pioneerimalevatele ning noorte naturalistide ringidele, kes on saavutanud paremaid tulemusi küülikukasvatuse arendamisel, antakse ELKNÜ Keskkomitee aukirjad ja määratakse järgmised preemiad:

üks esimene preemia	1500 rubla
kaks teist preemiat	á 750 rubla
kolm kolmandat preemiat	á 500 rubla

Küülikukasvatajate vahelises konkursis parimaid tulemusi saavutanud ELKNÜ rajooniorganisatsiooni autasustatakse ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga ja premeeritakse külgorviga mootorrattaga M-72.

Küülikukasvatuse arendamisel ja levitamisel silmapaistnud koolide direktoreid, komsomolitöötajaid, vanempioneerijuhte ja varumistöötajaid autasustatakse ja premeeritakse ELKNÜ Keskkomitee, Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i poolt.

V. OJA

Eesti NSV Haridusminister

V. VÄLJAS

ELKNÜ Keskkomitee sekretär

A. MÄE

ETKVL Varumisvalitsuse ülem

JUHEND KÜÜLIKUKASVATAJATE VABARIIKLIKU KONKURSI LÄBIVIIMISEKS 1958. a.

Küülikukasvatuse arendamise ja levitamise ning küülikunahkade varumise suurendamise eesmärgil ELKNÜ Keskkomitee, ENSV Haridusministeerium ja ETKVL kuulutasid välja vabariikliku küülikukasvatajate konkursi. Konkursist võivad osa võtta koolide komsomoli- ja pionieriorganisatsioonid, koolide noorte naturalistide ringid ja üksikud kooliõpilased, samuti ka lastekodud ja Noorte Naturalistide Jaamad. Konkurs kestab kuni 1. veebruarini 1959. a. ja on jaotatud 3-e etappi.

1. Suurematele 1958. a. asutatud küülikukasvatajate majandele. Konkurs kestab 1. aprillist kuni 1. augustini 1958. a.
2. Parimatele saavutustele küülikukasvatases. Konkurs kestab kuni 1. nov. 1958. a.
3. Küülikunahkade toodangu ja kvaliteedi alal. Konkurs kestab 1. okt. 1958. a. kuni 1. veebr. 1959. a.

Iga etapi kohta teostatakse eraldi kokkuvõtteid ja selgitatakse välja konkursi võitjad.

Konkursi esimese etapi eesmärgiks on uute küülikukasvatuse majandite asutamine. Et võtta osa konkursist peab majand olema asutatud ajavahemikul 1. IV—1. VIII 1958. a. ja registreeritud rajooni Tarbijate Kooperatiivi Varumiskontoris ja ELKNÜ rajoonikomitees. Konkursist võivad osa võtta ka kõik juba varem asutatud küülikukasvatuse majandid kui nemad konkursi esimesest etapist osa ei võta, vaid võtavad osa II ja III etapist.

Küülikukasvatuse majandi autasustamiseks saab muretseda küülikuid rajooni Tarbijate Kooperatiivi Varumiskontori kaudu.

Elusküülikutele on määratud järgmised hinnad:

Flandria valge hiid ja reksküülikud	26 rbl. tk.
Teised tõuküülikud	24 rbl. tk.
Segatõugu küülikud	22 rbl. tk.

Kui küülikud on üle kolme kuu vanad, siis nende hind tõuseb 10%. Küülikukasvatuse majandi asutamiseks võib muretseda küülikuid ka teistelt küülikukasvatajatelt. Tõuloomade vahetamist teostavad ETKVL varumisorganisatsioonid.

Konkursi teise etapi tulemuste kokkuvõte toimub 1. nov. 1958. a. Enne 1. XI 1958. a. surnud poegi üleskasvatatud poegade hulka ei arvestata, olenemata surnud poegade vanusest.

Arvestuskaardi viimasesse lahtrisse «üleskasvatatud poegi kuni 1. XI 1958. a.» tuleb näidata küülikupojad:

1. kõik majandis leiduvad pojad; 2. varumiskontorile müüdüd pojad; 3. 1. X—1. XI tapetud pojad.

Konkursi kolmanda etapi jooksul selgitatakse välja küülikukasvatuse majandid, kes on ära andnud kõige rohkem küülikunahku varumiskontoritele.

Konkursist osavõtva küülikumajandi kohta täidetakse arvestuskaart, mis hoitakse majandi juures.

Arvestuskaardi «Parimatele saavutustele küülikukasvatases» täitmine tuleb lõpetada hiljemalt 1. nov. 1958. a. Peale 1. nov. 58. a. viiakse läbi kõigi küülikukasvatuse majandite kontrollimine ja teostatakse arvestuskaardi lõplik täitmine.

Arvestuskaart «Küülikunahkade toodangu kvaliteedi alal» täidetakse kokkuostu kviitungi alusel. Kokkuvõtete tegemiseks tuleb arvestuskaardid ära anda varumiskontorile hiljemalt 5. veebr. 59. a., kes saadab lõppkokkuvõtted ETKVL Varumiskontorile hiljemalt 15. veebr. 1959. a., märkides ära tulemused iga küülikukasvatuse majandi kohta eraldi etappide viisi.

Lõppkokkuvõtte küülikukasvatajate konkursist teeb ELKNU Keskkomitee büroo, kes ühtlasi määrab preemiaid paremaid tulemusi saavutanud küülikukasvatuse majanditele. Konkursi metoodilist juhendamist teostab Eesti NSV Haridusministeeriumi Vabariiklik Noorte Naturalistide Jaam.

Kollektiivseid preemiaid võivad koolid kasutada vaid küülikukasvatuse edasiarendamiseks. Küülikukasvatusest saadavaid sisetulekuid võib kasutada kooli õppe-katseadade põhimääruses ettenähtud korras.

ELKNU Keskkomitee
ENSV Haridusministeerium
ETKVL Varumisvalitsus

KÜÜLIKUKASVATUS ANNAB SUURT TULU

Meie vabariigi rajoonides, kolhoosides ja sovhoosides ning ka koduses majapidamises on vähe arenenud küülikukasvatus. Osalt on selles süüdi ebaõige arusaamine ja arvamine, et küülikute kasvatamine ei ole tulus, vaid hoopis kulukas. Kuid nagu näitavad pikaajalised küülikukasvatajate kogemused vennasvabariikide kolhoosides ja sovhoosides ja ka koduses majapidamises meie vabariigis, on küülikukasvatamine vägagi tasuv.

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu üleskutses põllumajandustöötajatele on öeldud:

«Täiesti teenimatult alahinnatakse meil küülikukasvatust. See on väga tulutoov majapidamisharu. Paljud kolhoosid ja sovhoosid tegelevad rida aastaid edukalt küülikukasvatusega ning saavad väikeste kulutuste juures küülikukasvatusest palju liha ja kõrget tulu. Peale selle annab küülikukasvatus väärtuslikke nahku ja villa.»

Küülikukasvatus annab suurt tulu ka koduses majapidamises ning isegi väikestes farmides. Pensionär N. Pasõntuk, kes pikeemat aega on kasvatanud küülikuid, kirjutab, millist tulu tema on saanud küülikukasvatusest. Ta kirjutab:

«1955. a. jaanuari kuust hakkasin iga päev üles märkima kõiki küülikukasvatusele minevaid kulutusi ja sellest saadud tulu. See aitas veenduda, et küülikukasvatus on kasulik majapidamisharu. 1955. a. oli mul 13 emasküülikut. Neilt ja nende 5-lt pojalt (kes sündisid sama aasta veebruaris) kasvatasin 288 küülikut. Varumispunkti andsin 253 nahka ja sain nende eest 4220 rubla. Teistele küülikukasvatatajatele müüsin 14 emasküülikut 873 rubla eest. Müüdud liha eest sain 3150 rubla. Küülikute toidu peale kulutasin 3027 rubla. Seega sain puhastulu 5218 rubla. Küülikukasvatatajate konkursil sain preemiaks 250 rubla.

1956. a. kasvatasin 21-lt emasküülikult 393 küülikut. Varumiskontorile antud 327 naha eest sain 5196 rubla ja müüdud liha eest 4535 rubla. Asjaarmastajatele küülikukasvatatajatele müüdud 27 küüliku eest sain 1320 rubla. Kokku sain küülikukasvatusest 1956. a. 11 051 rubla, kulutades sellest toiduks küülikutele 2676 rubla. Seega oli puhastulu 8375 rubla.

Küülikuid olen tapnud valiku järgi 4—5 kuu vanusest alates. Alul tapetakse isasloom. Juba selles vanuses on nahad küllalt suured. Täiskasvanud isas- ja emasloomi hoian eraldi puurides, noorloomi vanuseni kuni 3—3,5 kuud hoian gruppides, 30—60 küülikut puuris. 1955/56. a. valmistasin odava puuri, mis läks maksma 42 rubla. Sellises puuris võib hoida vajaduse korral 2 emaslooma. Grupipuuride valmistamiseks kulutasin igapäev peale 123 rubla. Puuri pikkuseks oli 5 m, laius 1,3 m. Puuri tagumiseks seinaks kasutasin maja või kuuri seinu, küljed tegin vineerist ja esikülje katsin traatvõrguga, milles on 2 ust. Katus on laudadest. Põranda valmistasin liistudest 60 cm kõrgusele maapinnast. Sisemiste külgseinte külge kinnitasin traadist valmistatud sõimed rohu ja heinte jaoks. 3—3,5 kuused isasloomad eraldasid emasloomadest.

Küülikute söödaks annan heina, rohtu (suvel), kaera, maisi, kruupe, kliisid jne. Koduses majapidamises kõik toidujäätmed kasutan ära küülikutele toiduks. Kartulikoori aga ostan juurde

teistest majapidamistest, kuid ainult niipalju, kui läheb vaja üheks päevaks. Seega on toit alati värske. Teravilja annan hommikul ja õhtul, vaheldumisi 3—4 päeva tagant. Kui 6—7 päeva järel jõusöötä mitte vahetada, langeb kohe küülikute söögiisu. Toorest juurvilja peenendan ja segan kliidega ning annan kord päevas. Kartuleid ja kartulikoori keedan, segan aurutatud õlikookidega või leivajäätmetega ja annan ette peale jahtumist. Rohe- list aga annan suvel päevas mitte rohkem kui 200 grammi.

Nii nagu selgub ülaltoodust, pole küülikute kasvatamine mingi eriline kunst. Vaja on ainult head tahet ja julget pealehakkamist. ELKNÜ Keskkomitee kuulutas välja koos Eesti NSV Haridus- ministeriumi ja ETKVL-ga vabariikliku küülikukasvatajate kon- kursi, millest võtavad osa koolide komsomoli- ja pioneeriorgani- satsioonid, noorte naturalistide ringid ja ka üksikud kooliõpilased.

Koolide komsomoli- ja pioneeriorganisatsioonid ja noorte natu- ralistide ringid, hakates kasvatama küülikuid, teevad ära suure ja kasuliku töö, aidates suurendada lihatoodangut ja andes rahva- majandusele vajalikku karusnahka. Ühtlasi on võimalus küüliku- kasvatamise kaudu muretseda küllaltki suuri summasid koolides mitmesuguste huvitavate ürituste, ekskursioonide jne. läbiviimi- seks, parimate õpilaste premeerimiseks jne. Kõige tähtsam on muidugi see, et tehes ühiskondlikult kasulikke tööd, õpilased õpi- vad ka ise ja avardub nende silmaring.

A. OSSEP,

ELKNÜ Keskkomitee instruktor.

MOSKVA OBLASTI LOSSINO-PETROVSKI KESKKOOLI KÜÜLIKUKASVATAJATE RINGI TÖÖST

Kooli küülikukasvatajate ring alustas oma tööd 1947. a. Algul organiseeriti koolis elavnurgake mõningate taimede ja looma- dega, millised toodi kooli ekskursioonidelt.

1949. a. sügisel toodi elavnurka flandria tõugu küülik. See panigi aluse kooli küülikukasvatusele. 1950. a. kasvas küülikute arv 17-ni ja praegu on neil üle 40 küüliku; vene, nirgi, viini hele- sinine, flandria, tsintsilla ja angoora tõugu.

Ringis on neli sektsiooni: aednikud, juurviljakasvatajad, lillede aretajad ja küülikukasvatajad. Viimases on 25 liiget ja ta jaguneb kaheks lüliks. Ühes on 5—6 klasside õpilased, teises aga 7—10 klasside õpilased. Igal lülil on vanem. Sektsiooni eesotsas on brigadir, kes aitab juhatajal läbi viia tööd. Kord kuus toimub ringi üldkoosolek ja nädalas vähemalt üks sektsiooni koosolek.

Iga päev on küülikute juures ja elavnurgas valves 5 kooliõpilast. Kaks esimeses vahetuses, kaks teises vahetuses ja üks vastutav korrapidaja terve päeva. Vastutavaks korrapidajaks määratakse see õpilane, kes on töötanud ringis mitte vähem kui 2 aastat ja tunneb kogu ringi tööd.

Kuna kool töötab kolmes vahetuses, siis valvesse määratakse erinevate vahetuste õpilasi, kes on vabad õppetööst. Korrapidajate kohustuseks on täielik hoolitsemine küülikute eest ja jooksvad vaatlused. Kõiki töid küülikufarmis teevad ainult õpilased. Valvekorrad toimuvad regulaarselt, nii talvel kui ka suvel. Iga ringi liikmele on kinnitatud mõned küülikud ja küülikukasvatavad tulevad peaaegu iga päev oma sefflusaluste juurde.

Seoses katsete teostamisega hoitakse küülikuid erinevates tingimustes: välis-individaalpuurides, transporditavates puurides, mis asuvad kütmata ruumis ja kõige väiksemat gruppi — köetavais ruumides. Suvel aga hoitakse kõiki puure väljas.

Kevadel, suvel ja sügisel toidetakse küülikuid peamiselt roheline toiduga, jõusööta lisatakse ainult poegi toitvatele emasküülikutele ja väikestele, ning sedagi vähe (120 gr. kaeru ööpäevas). Varakevadel antakse neile koirohtu, umbrohtu, nõgeseid, takjaid jne. Peale selle on koolil väike maa-ala küülikufarmi jaoks (100 m²), millel kasvatatakse küülikusööda konveierit-salatit, päevalille, maisi, ristikheina segamini timutiga, vikki kaeraga jne.

Aasta ringi antakse küülikutele männi, haava, paju, papli ja pihlaka oksid. Talveks varutakse umbrohtu, nõgeseid, takjaid, päevalille ja maisi lehti, juurvilja ja teravilja oma maalapilt ja osa ostetakse juurde mujalt. Sööda ostmist teostatakse rahaga, mida saadakse noorloomade ja liha müügist. Seda raha jätkub mitte ainult küülikute kasvatamiseks, vaid ka rebase, siili, meresea, kalade ja lindude kasvatamiseks ja nendele toidu ostmiseks.

Parematelt emasküülikutelt on saadud aastas 35—40 poega. Möödunud aastal kasvatati farmis 350 küülikupoega.

Saadud noorloomad jagatakse teistele koolidele, müüakse lihaks ja antakse ära varumiskontoritele. Mõningad õpilased võtavad küülikuid ka kodus kasvatamiseks. Nad on ära õppinud villajänestelt villa noppimise ja ketravad ise lõnga ning valmistavad sellest mitmesuguseid esemeid, nagu: mütse, salle, kindaid jne.

Kooli loodussõprade ring on neljandat aastat Üleliidulisest Põllumajandusnäitusest osavõtja ja on saanud väljapanekute eest 38 medalit. Ka möödunud aastal võttis ring osa näitusest.

Noorte küülikukasvatajate ring aitab noortes kasvatada armastust töö ja loomade vastu, annab noortele võimaluse teha kasulikku tööd ja omandada teadmisi.

KÜÜLIKUKASVATAMISE KOGEMUSI

Küülikukasvatamine on üks tulusamaid majapidamisharusid, mis annab väärtuslikku ja maitsvat liha nii oma majapidamisele kui ka väljamüügiks, ühtlasi aga annab tööstusele vajalikku toormaterjali karusnahkade näol.

Kui palju tulu võib saada ühest küülikust?

Ühe täiskasvanud küüliku keskmiseks müügihinnaks on 50 rubla, sest täisväärtusliku naha hind toornahkade vastuvõtupunktides on 20—30 rubla. Liha saab tapakaalus ühe küüliku kohta tavaliselt 1,5—3 kg. Selle turuhinnaks on senini olnud keskmiselt 12—16 rubla kilogramm. Müües elusküüliku elusloomade varumiskontorile, saab ühe küüliku eluskaalu iga kg eest rbl. 4,50+ naha hind 11 rubla. Seega jääb ära küüliku tapmise ja naha võtmise ning kuivatamise vaev. Nahkade müümise eest riigile antakse veel poole nahkadest saadud summa eest ostuõigus teatud toiduainetele ja tööstuskaupadele (suhkur, jahu, õmblusmasinad jne.).

Alustada õigesti.

Kuigi küülikukasvatuse on väga tulus, nõuab ta küllalt hoolt ja tähelepanu, ning seepärast tuleb alustada küülikute kasvatamist õigest küljest.

Asudes kasvatama küülikuid, peaks esimeseks tingimuseks olema see, et noorküülikud kasvaksid suveperioodil. Siis kõlbab söögiks igasugune umbrohi, mille hävitamiseks kulutatakse igas kolhoosis sadu normipäevi. Muretsedes küülikutele umbrohtu kolhoosi kartulipõllult või juurviljaaiast, saab selle töö eest veel lisatasu normipäevadena. Kogutud umbrohi, peamiselt piimohakas, on aga heaks söödaks küülikutele. Seega aitavad küülikud teostada ka umbrohutõrjet. Küna talvekuudel küülikute pidamine on seotud suuremate raskustega, on otstarbekas ületalve pidada ainult tõusuguloomi.

Mitu pesakonda kasvatada?

Tugevate küülikupoegade kasvatamiseks tuleks silmas pidada et isasküülikud ei oleks veresuguluses paaritavate emasküülikutega. Sellest hoidumiseks tuleb kasutada isasküülikute vahetamist teiste küülikukasvatajatega või püüda muretseda rajooni varumiskontori kaudu uusi tõuloomi. Paaritamist küülikufarmides oleks hea alustada juba veebruari kuus. Kui emasloomi on rohkem, siis

need tuleks paaritada järgemööda, et poegimine toimuks enam-vähem üheaegselt. Siis on hiljem emast võõrutades noorküülikud ühevanused ja neid võib panna ühte aeda. Kuna küülikute tiinus-aeg on üks kuu, siis sünnivad pojad hiljemalt aprillikuu jooksul ja nad on 9 päeva pimedad, siis esimese kuu jooksul nad lisaöö-tasid ei vaja. Maikuu lõpupoole aga on looduses juba küllalt neile värsket rohtu leida.

Kogemused näitavad, et väikeses majapidamises aitab kahest-kolmest korrast paaritamisest, kuna suvel hiljem poeginud küüli-kutest saab alles kevad-talvel täisväärtuslikku karusnahka. Küüli-kute nuumamine aga talvekuudel on kulukam kui suvel. Kui aga on kasutada soojad ruumid, siis võib muidugi paaritada ka kuni neli korda aastas. Küülikute karusnahk tuleb parem, kui neid suvel pidada välisaedades, ehitades sinna ka väikesed varju-alused.

TÄHTSAMAID KÜÜLIKUTE TÕUGE

Majanduslikult väärtuslikke küülikutõuge on aretatud väga palju.

Küülikutõuge jagatakse karusnaha- ja villaküülikuteks.

Karusnahaküülikud

Karusnahaküülikuid kasvatatakse väärtuslike nahkade ja liha saamiseks. Karva pikkuse järgi jagatakse neid a) normaalkarvalised ja b) lühikarvalised.

a) normaalkarvalised

Tšintšilla küülik on normaalkarvalistest küülikutest kõige enam levinenud. Neid on kahetüübilisi: suured, kes kaaluvad keskmiselt 4—4,5 kg ja väikesed, kes kaaluvad 2,5—3,5 kg. Värvuselt on nad hõbehallid, silmad tumepruunid, kuid esineb ka erandeid; kõrvad püsti ja tahapoole pööratud. See küülikutõug on saadud mitme tõu ristamise teel.

Tšintšilla on hea karusnahaküülik. Nahk on käega katsudes pehme ja tihe, karva pikkus 2,5—3,5 sm. Värvuselt on karvastik üldiselt hõbe- või tuhakarva hall. Karusnahk on küllalt vastupidav ja ilus, mida võib tarvitada ka värvimatult kasukateks ja krae-nahkadeks.

Pesakonnas on keskmiselt 6—8 poega.

Peale karusnaha annab tšintšilla head maitsvat liha.

Meil kasvatatakse peamiselt suuretübilisi tšintšilla küülikuid. Tatari-loorhõbeküülik on aretatud Tatari ANSV-s, kelle aretus-tööd on tehtud 1942. aastast alates. Karvastik on hõbejas ja nagu kaetud tiheda musta looriga, mille moodustavad pealiskarvade mustad tipud. Karvade keskkohal on valge vööt, mis annab nahale hõbedase varjundi.

Sündides on tatari loorhõbeküülikute pojad mustad, kuid teisel karvaajamisel, s. o. umbes nelja kuu vanuses muutuvad karvade tipud valgeks. Normaalse värvuse omandavad loomad 7—8 kuu vanuselt. Silmad on neil tavaliselt pruunid. Keha teiste mõõtu-dega võrreldes on tal pea suhteliselt suur ja kõrvad pikad. Kaalult on nad rasked, keskmiselt kaaluvad nad 4,5—6,0 kg kuid hea toi-tumise puhul tõuseb nende kaal isegi üle 8 kg. Pesakonnas on keskmiselt 7 poega.

Kuna nimetatud tõug on veel aretuselt võrdlemisi noor, siis esineb pesakondades sageli mitmevärvilisi järglasi.

Vene hermeliinküülikuid peetakse Siberi kolhooside ja sovhooside küülikufarmides. Neid nimetatakse ka siberi ehk himalaaja küülikuiks. Vene hermeliinid on saadud valgete ja mustade küü-likute ristamise teel.

Nende keha on lumivalge, kuid saba, käpad, kõrvad ja ninaots on mustad või tumepruunid. Pojad on sündides valged. Tumedad laigud tekivad neile alles mõne nädala vanuselt. Tõule tüüpilise värvuse omandavad küülikud 5—8 kuu vanuselt. Silmad on puna-sed. Kahe kuu vanuselt on keskmine eluskaal 2,1 kg. Vanematel loomadel on eluskaal 2,4—2,7 kg.

Vene hermeliinküülikud on vastupidavad külmale ja vähenõud-likud söötade suhtes.

Hall hiidküülik on aretatud Ukrainas. Teda esineb mitmes vär-vuses: jänesevärvi hall, tume hall ja ka mustjas-pruunika värvi-tooniga. Nad on võrdlemisi rasked. Täiskasvanud küülikud kaalu-vad 5—6 kg, kuna nende järglased kaaluvad juba nelja kuu vanu-selt vähemalt 3 kg. Pesakonnas on keskmiselt 7—8 poega.

b) lühikarvalised.

Lühikarvalised ehk reksküülikud on väga hinnatud küüliku-tõug. Nende karva pikkuseks on 10—15 mm. Reks-küülikuid on väga mitmes värvuses: helehalle, pruune, musti, valgeid jne.

Neist on kõige enam levinud tšintšilla-reks, havanna-reks, kastor-reks jne. Reks-küülikute nahku tarvitatakse enamuses ilma värvimata, nahad on väga hinnatud ja vastupidavad.

Lühikarvaliste küülikute eluskaal on 4—6 kg ja pesakonnas on keskmiselt 7—8 poega.

Villaküülikud.

Villaküülikuid kasvatatakse pehme, sooja villa tootmiseks, mida kasutatakse eriti soojade esemete valmistamiseks (laste sallid, kindad, mütsid). Peale villa annab ta veel väärtuslikku liha.

Villaküülikutest kavatatakse meil Nõukogude Liidus aretatud villaküülikuid, peamiselt kirovi-, tatar- ja siberi- villaküülikuid.

Kirovi villaküülik on aretatud Kirovi oblastis. Vill on valge või nõrgalt hallika värvusega. Aastane villatoodang on täiskasvanud küülikutel 400—500 g, üksikute paremate küülikute villatoodang on veelgi suurem. Täiskasvanud küülik kaalub 3—4 kg, üksikud kuni 5 kg.

Tatari villaküülik on värvuselt valge. Villatoodang on tal suurem kirovi villaküülikust, ulatudes keskmiselt 400—700 grammini. Täiskasvanud küülik kaalub 4,5—6,0 kg. Ta on väga vastupidav külmale ja ei karda kõige karmimatki külma, kuid kardab kõrget temperatuuri.

Siberi villaküülikud esinevad peamiselt Siberis. Värvuselt on valged, kuid ninaots, kõrvad, käpad ja saba on kaetud tumedate karvadega. Nad on kasvult väikesed, kaaluvad keskmiselt 2—2,5 kg. Villatoodang on aastas 170—180 grammi. Pesakondades on 5—6 poega.

Välismaised küülikutõud.

Välismaal aretatud küülikute tõugudest, milliseid kasvatatakse ka Nõukogude Liidus, on tähtsamad:

Flandria ehk belgia hiidküülikud. Täiskasvanud küülik kaalub 6—7 kg, mõnikord isegi 9 kg. Värvuselt on neist enam levinenud hallid (hele-, tume- ja raudjashallid), kuid esineb ka valgeid, musti, siniseid ja kollaseid.

Karvastik on tal läiketa, kuid tundub hea lihloomana.

Šampanja ehk prantsuse hõbeküülik on värvuselt hõbejasvalge. Aluskarv on tal sinine. Karusnahk peab olema värvilt ühtlane, kuna heledama rinnaga loomi ei loeta puhtatõuliseks. Karvastik on pehme ja tihe ning meenutab sametit. Pojad on sündides mustad, ja karvastik hakkab neil hõbedaseks muutuma alles 2—3 kuu vanuselt ja 5—6 kuu vanuselt on nad omandanud normaalse värvuse.

Kaalult on nad 3,5—4,5 kg rasked.

Välismaal aretatud villaküülikutest on tähtsamad angoora küülikud. Täiskasvanud angoora küülik kaalub 2,5—3,5 kg. Villatoodang on aastas keskmiselt täiskasvanud küüliku kohta 300—400 g. Vill kasvab kuni 30 sm pikkuseks, kuna tööstused eelis-

tavad 5—6 sm pikkust villa. Angoora vill peab olema lumi-valge. Kõrvad peavad villaküülikul olema püstised ja karvased. Kõrvade otstel ja otsmikul on täiskasvanud rikkaliku villakasvuga angoora küülikul villatutid ja jalad hästi karvased.

Küülikute hooldamine.

Tähtsaim hooldustöö küülikufarmis on puuride puhastamine, mida tuleb teha vähemalt üks kord nädalas.

Suvel, eriti niiske vihmase ajaga, on haiguste levik suur, sel perioodil tuleb puure veelgi sagedamini puhastada.

Kus puuride põrandad on ehitatud kahekordsed, tõmmatakse sahtlitaoliselt liikuv põrand välja, eemaldatakse sõnnik ja pestakse. Suvel viiakse liikuv põrand välja päikese kätte kuivama. Peale aluspõranda kuivamist asetatakse see tagasi, mille peale pannakse õhuke kord peenendatud turvast, mis hoiab aluspõranda puhta.

Kinniste põrandatega puurides kasutatakse allapanuks peenendatud turvast ja turba peale põhku.

Villaküülikute puurides ei või turvast kasutada. Turvas võib villasse sattuda ja villa rikkuda. Villaküülikutele on sobivamaks allapanuks kaera põhk.

Puuride puhastamise ja kuivamise ajaks tuleb küülik panna tagavarapuuri.

Küüliku ühest kohast teise tõstmisel tuleb kinni võtta kõrvade tagant kuklast ja raskema looma juures vasaku käega kõhu alt toetada. Selline tõstmine ei tekita küülikule valu ja küülik ei saa tõstjat teravate küüntega vigastada.

Hea karusnaha saamiseks tuleb küülikuid harjata, eriti aga karvaajamise ajal, sest harjamisega kõrvaldatakse surnud karv ja masseerimisega ergutatakse uue karvastiku kasvu.

Villaküülikuil kammitakse ja harjatakse algul küljed, siis selg, edasi rind ja lõpuks tagakeha.

Talvel pakasega tehakse õlgedest matid ja riputatakse ukse ette kaitseks külma ja tuule eest.

Tiineid küülikuid tuleb eriliselt hooldada ja neid peab ettevaatlikult tõstma. Paar nädalat enne poegimist tuleb puurid põhjalikult puhastada ja alla panna puhas põhk, et küülik saaks pesa valmistada.

Kuigi küülik vähe joo, peab tal tiinuseperioodi lõpul joogivesi alati saadaval olema, sest küüliku suu (limanahk) kuivab.

Normaalselt on küülikul 5—6 poega, kuid sagedasti esineb juhuseid, kus on 10—12 poega; neid ei suuda emasküülik üles kas-

vatada ja pojad jäävad nõrkadeks. Sellega arvestades on vajalik, et poegimised oleksid enam-vähem ühel ajal, siis on suurematest pesakondadest võimalik poegi ära võtta ja panna väiksemate pesakondade juurde.

Poegade ühest pesakonnast teise asetamine osutub võimalikuks 5 päeva jooksul pärast poegimist. Sellest pesakonnast, kuhu tahame poegi juurde panna, võetakse emasküülik kaheks tunniks poegade juurest ära ja pannakse pesakonda teise küüliku pojad. Selle aja jooksul segunevad pojad ja emasküülik ei eralda neid enam lõhna järgi.

KÜÜLIKUTE HAIGUSED JA NENDE TÕRJE

Koktsidioos on noorküülikutel raskekujuline nakkushaigus. Kõige sagedamini haigestuvad 1,5—4 kuu vanused noorküülikud. Haiguse tekitajaks on väga väikesed parasiidid — koktsiidid.

Täiskasvanud küülikud ei põe koktsidioosi, kuid nende organismis esinevad koktsiidid alaliselt. Sellepärast eraldavad kõik küülikud väljaheidetega koktsiidide mune.

Haigusest nakatuvad karjas kõik küülikupojad, kuid haigestub ja sureb nendest vaid teatav osa. Enam nakatatud ja nõrgad pojad haigestuvad kõige kiiremini. Suur tähtsus on sellel, missugustesse tingimustesse küülikupojad satuvad pärast võõrutamist. Külmal, niiskusel, halvadel ja riknenud söödal soodustavad haiguse levikut.

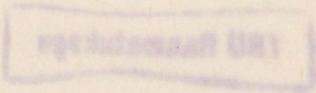
Haiguse tunnused. Haige küülikupoeg kõhnub, karv kaotab läike ja on sassis. Kõht suureneb ja muutub rippuvaks, tekib kõhulahtisus, tagakeha ja tagajalad määrduvad väljaheidetega. Küülikupoeg kaotab isu ja sureb mõne päeva pärast.

Tõrjebinõud. Kuna koktsidioosi nakkuse allikaks on väljaheidetel ja mustus, tuleb emasküülikute ja võõrutatud noorküülikute puurides hoida äärmiselt puhtust. Puure tuleb sagedasti puhastada ja vältida nendes niiskuse tekkimist. Sööta- ja joogivett tuleb hoida segunemast väljaheidetega ja imetajale emasküülikule ning küülikupoegadele tuleb anda häid ja riknemata sööta- ja jooke, vältides küülikute toitumuse alanemist.

Pärast võõrutamist tuleb küülikupoegi hoida niiskusel ja külmal eest.

Kasulik on anda noorküülikutele pärast võõrutamist 2—3 nädala jooksul rõõska piima või värsket lõssi 2—3 supilusikatäit 1 poja kohta päevas.

Emasküüliku puuri tuleb desinfitseerida keeva veega iga 5—6 päeva järele, alates 15. päevast pärast poegimist.

Pärast desinfitseerimist kuuma veega tuleb niiskel aastaajal puur kuivatada.

Nakkav nohu ehk stomatiit on teine ohtlik noorküülikute haigus. Küülikupojad haigestuvad sellesse haigusesse alates 23—25 päeva vanuselt kuni 2—3 kuu vanuseni.

Massiline haigestumine ilmneb tavaliselt 5.—10. päeval pärast võõrutamist.

Haiguse tunnused. Haigestunud küülikul tekib keelel ja ülemisel huulil punetus, seejärel ilmnevad valged plekid ning hiljem, haavandid, peale selle rohke süljevool, mille tõttu on kael, rind ja esimesed käpad alati märjad.

Nõrgemad küülikud surevad 2—5 päeva jooksul, tugevamad aga paranevad.

Tõrjabinõud. Haigete küülikupoegade eraldamine. Puuride ja inventari desinfitseerimine, söödaratsioonide täiendamine hea mahlaka rohuga või peene leherikka heina ja purustatud teraviljaga. Väga kasulik on anda värsket, kooritud või täispiima.

Ravimise puhul antakse küülikutele kergestiseeduvat sööta ja määratakse suud seestpoolt 2% vasevitriooli lahusega (või piiritusega).

KÜÜLIKUTE SÖÖTMINE

Küülikute söödad koosnevad peamiselt taimsetest söötadest, kuna loomseid söötasid kasutavad küülikud vähe.

Taimsetest söötadest kasutatakse talvel kuivatatud heina, lehisid, mahlakat sööta, tera- ja kaunvilja.

Suvised söödad erinevad talvistest söötadest ainult selle poolest, et heina asemel antakse küülikutele haljassööta, samuti jäetakse ära mahlakate söötade söõtmine sellises ulatuses nagu talvel.

Suvisel söötmisel etendab suurt osa haljassööt, mis rahuldab suvel peaaegu täielikult küülikute söödavajaduse. Kui aga haljassööt on valguvaene, siis tuleb lisaks anda jõusööta (õlikooke).

Haljassöötadest on paremad ristik, lutsern ja leherikas rohi, mis on kõrgematel maadel kasvanud, kuna märgadelt ja soomaa-delt kogutud rohtu küülikud heameelega ei söö. Eriti maitsevad küülikutele võilille- ja piimohaka lehed, mis on väga kohased imetajatele emasküülikutele.

Küülik on närija, seepärast on talle sobivad ka puuoksad närimiskes. Küülikutele antakse peeneid haava, saare, pihlaka ja pajuoksi. Okaspuu, tamme ja lepaoksi ei kõlba anda rohke park-

aine sisalduse tõttu. Ka lehtpuude lehised on küülikutele väärtuslikuks söödaks, mida tuleb neile varuda talveks. Lehised tuleb varuda väikeste kimbukestena juunikuul kui lehed on veel noored ja et vitamiine säilitada, need kuivatada varjulises kohas, kuhu ei paista päike.

Suvel ja sügisel saab aiast mitmesuguste juurviljade nagu kapsa-, porgandi-, kaalika- ja peedilehti. Juurviljapealsete söötmisel on soovitatav anda lisaks heina, et hoiduda kõhulahtisusest. Mitmesugused vürtstaimed nagu petersell, seller, köömned ja piparmünt on söögiisu tekitavad taimed. Raudnõgeselehed on suure söödaväärtusega, kuid enne söötmist tuleb neid hautada, et vältida suu kõrvetamist. Raudnõgeseid tuleb sööta peamiselt enne õitsemist. Väga kasulik on nõgeseid varjulises kohas kuivatada ja talvel neid küülikutele sööta.

Haljassööta on soovitatav anda siis, kui ta on seisnud pärast koristamist vähemalt 2 tundi. Haljassööda andmisel tuleb silmas pidada, et haljassööt oleks mullast ja suuremast tolmust puhas, sest vastasel korral võivad küülikutel esineda seederikked. Eriti ettevaatlik tuleb olla märja rohu söötmisel. Kui märg rohi tihedalt hunnikus või kottides seisab, läheb ta kergesti kuumaks ja hakkab käärima. Selline rohi kutsub esile tõsiseid seedehäireid ja võib tihti olla küüliku surma põhjustajaks. Kui suvel kestvate vihmade puhul ei saa märga rohtu kuivatada, tuleb selle hulka segada 50% heinu, et ära hoida seedehäireid. Seda asjaolu tuleb silmas pidada eriti noorte küülikute söötmisel.

Küülikutele mürgiseid taimi leidub meil väga vähe ja needki on hädaohtlikud ainult värsketena, kuna kuivatatult nad ei ole enam ohtlikud.

Küülikutele on kõige ohtlikumad tulikad ja ülased. Kardetavad on ka kartulipealsed ja toominga lehed.

Soovitatav on küülikute jaoks sisse seada ka haljaskonveier, mis võiks olla järgmine: mais haljasrukis, juunis ristikkehein, juulis vikisegatis, augustis ja septembri esimesel poolel mais, septembri teisel poolel ristikkeheina ädal, oktoobris juurviljapealsed ja novembris söödakapsas. Söödakapsas on eriti hea küülikute sööt, mida tuleks kindlasti küülikute jaoks kasvatada, sest seda saab sooja sügise puhul isegi veel jaanuaris sööta.

Talvel tuleb anda küülikutele haljassööda asemel juurvilja toorelt. Juurviljadest on paremad porgandid, peedid ja kaalikad. Porgandid mõjuvad eriti hästi seedimisele ja sisaldavad hulgaliselt karotiini. Porgandite söötmine soodustab ilusa, läikiva karunaha kasvamist.

Juurvili anda rusikasuuruse tükina, et küülik selle veerandtunni jooksul jõuab ära süüa, sest talvel sööt võib külmuda, kui ta kauemaks ette jääb. Küülikutele söödeta juurvili peab olema täiesti puhas ja ei tohi olla külmunud.

Kartulid ja kartuli koored on soovitatav anda küülikutele keedetult, ja kasutada pehmesööda valmistamiseks. Kui aga kartuleid antakse toorelt, siis ei ole neid soovitatav rohke solaniini sisalduse tõttu anda üle ühe korra nädalas.

Küülikutele on soovitatav talveks valmistada ka silo. Küülikuid on raske harjutada silo sööma, kuid kui nad on sellega harjunud, siis söövad nad silo heameelega.

Talviseks söödaks on küülikutele kõige tähtsam hein, milleks on eriti kohased leherikas aasahein ja metsahein, mis sisaldab puulehti ja oksakesi. Ristikhein ja lutsern on väärtuslik sööt küülikutele, kuid nad ei kasuta seda täielikult, enamuses jäävad varred järele. Siirdesöötmine, see tähendab suviselt söödalt talvisele ja talviselt söödalt suvisele üleminek, peab toimuma aeglaselt, ülemineku kestvus olgu vähemalt 7—10 päeva.

Jõusöötadest antakse küülikutele peamiselt kaera ja otra. Kasvatatele ja suguküülikutele antakse kaera, nuumaloomadele otra. Ka kõva leib on küülikutele heaks jõusöödaks.

Loomsetest söötadest antakse küülikutele kõige enam täispiima ja lõssi, siis veel lihajahu, liha-kondijahu, kala ja verejahu, mis on täienduseks põhisöötadele.

Mineraalsöötadest antakse küülikutele söödakriiti, kloorkaltsiumi ja vähesel määral soola. Mineraalsöötasid vajab täiskasvanud küülik päevas 2—3 grammi.

Joogiks antakse vett vajaduse järgi. Eriti võib tekkida joogi vajadus rohke kuivsööda söötmisel. Soovitatav on lisada joogiveele vähesel määral piima ja imetajate emasloomade jootmisel suhkrut.

Küülikuid söödetakse nii talvel kui ka suvel normide kohaselt, mis koostatakse arvestusega, et loomad oleksid keskmises toitumuses.

Sööta, väljaarvatud heina, ei tohi kunagi järgmise söötmiskorrani ette jääda.

Söötmise õigeks korraldamiseks jaotatakse küülikud eluskaalu ja vanuse järgi rühmadeks, kusjuures, igale rühmale koostatakse eri söödaratsioon.

Täiskasvanud küülikuid tuleb sööta 3 korda päevas, noorloomi 5 korda päevas.

Täiskasvanud küülikutele on sobivamateks söötmisaegadeks suvel kell 6.00; 13.00; 20.00; noorloomadele kell 6.00; 12.00;

16.00; 18.30; 22.00. Talvel on täiskasvanud küülikutele sobivamateks söötmissaegadeks kell 8.00; 13.00; 19.00 ja noorloomadele kell 8.00; 12.00; 16.00; 19.00 ja 21.30.

Ohtune söödahulk olgu küülikule suurem, kui päevane, sest küülik on öösel ärkvel ja käib tihti söömas.

Küülikute söödavajadus oleneb 1) noorloomade vanusest, 2) emasloomade tiinusjärgust, 3) imetamisperioodist ja poegade arvust, 4) isasloomadel paarituskoormusest, 5) karvaajamisest, 6) õhutemperatuurist, 7) eluskaalust ja 8) individuaalsetest omadustest.

Küülikute söödavajadust arvestatakse samuti nagu teistelgi loomadel söötühikutega ja vastava arvu seeduva valgu sisaldavusega.

Söötühikuks nimetatakse söödaväärtuse hindamise ühikut, mille toiteväärtus vastab 1 kg kaerte toiteväärtusele.

Vabade emasküülikute ja paaritusvabal perioodil isasküülikute (eluskaaluga 4 kg) söötmisel võib kasutada söötmisnorme:

Suvel 105 gramm-söötühikut ja 8 grammi seeduvat valku, talvel 135 grammi söötühikut sisaldavusega 10 grammi seeduvat valku küüliku kohta päevas.

Paaritamisperioodil peab aga isasküüliku päevane söödaratsioon sisaldama suvel 160 gramm-söötühikut ja 13 grammi seeduvat valku, talvel 180 gramm-söötühikut ja 14 grammi seeduvat valku.

Tiine ja imetaja küüliku päevane söödaratsioon peab sisaldama vähemalt 170 gramm-söötühikut ja 16 grammi seeduvat valku.

Neumamise perioodil suurendatakse süsivesikuterikaste söötade kogust, mis aitab produtseerida rasva.

Neumamine kestab 2—3 nädalat. Esimesel nädalal vähendatakse järk-järgult rohu ja juurvilja andmist ja lõpetatakse see nädala lõpuks. Rohu asemel antakse heina. Hommikul ja õhtul antakse teravilja ja kuivanud leiba. Joogivesi või piim peab olema alati saadaval.

Teisel nädalal antakse hommikul kaeru ja kuivanud leiba. Lõunaks puder, mis on valmistatud kartulitest, lõssist, millesse on vähesel määral lisatud soola. Õhtupoolikul antakse kaeru ja kuiva leiba ning hilisõhtul jälle puder või pressitud teravili, mis leotatud lõssis.

Küülikute isu säilitamiseks on soovitatav pudrusse segada tilli, selleri, piparmündi, porrulaugu, raudnõgese jne. lehti.

Kolme nädalaga on küülik korraliku nuumasöödaga kaalus juurde võtnud 20—25% ja ühtlasi on paranenud ka liha kvaliteet.

Keskmise eluskaaluga (4 kg) küüliku päevane söödavajadus grammides

Küülikute rühmad	Suvel päevas grammi		Talvel päevas grammi		
	värsket rohtu	jõusööta	heinu	juurvilja või silo	jõusööta
Täiskasvanud küülik puhkuse ajal	700—800	20	150—200	200	30
Emasküülikud tiinuse ajal	900—1000	40—50	200	200	60
Emasküülikud esimese 15 päeva jooksul pärast poegimist	1200	45	175—200	400—500	70—100
Emasküülikud alates 16. päevast pärast poegimist iga poja kohta lisaks	60	5	30	30	8
Tiined emasküülikud, kes samal ajal ka imetavad esimese 15 päeva jooksul pärast poegimist	1500	50	200—250	300—400	100—140
Noorloomad 1—2 kuu vanuses	300	40	70	150	30—40
Noorloomad 3—4 kuu vanuses	500—600	40—60	80—140	250—300	40—60
Küülikud nuumal . . .	600—1000	70	150	400	80

Märkus: Puhkuse ajaks loetakse isasküülikul, kui tal ei ole paaritusi ja emasküülikul, kui ta ei ole tiine ega imeta poegi.

Küülikute puurid ja nende sisustus.

Küülikute puuride asukohaks valitakse kuiv, vett läbilaskev maa-ala, kuna märjad ja niisked alad ei ole selleks sobivad. On soovitatav, et puuride asukoht oleks kaitstud külmade põhjatuult eest.

Puurid võib asetada kinnisesse ruumi või välja. Väljas puurides pidamist peetakse isegi paremaks, sest sellise pidamisviisi juures saadakse kõrgema kvaliteediga karusnahad ja rohkem villa.

Puuride ehitusmaterjaliks on kõige sobivam puit. Viimasel ajal on suuremates küülikufarmides kasutusele võetud traatvõrgust puurid, mis paigutatakse vihma kaitseks katuse alla. Nendes puurides peetakse noorloomi pärast ema juurest eraldamist 20—30 kaupa koos.

Puure on soovitatav ehitada reastikku, mis tulevad üksikpuuridest odavamad ja neid võib vajaduse korral teha suuremaks või väiksemaks. Ühe küüliku kohta arvestatakse 0,60—0,75 m² põrandapinda.

Keskmise suurusega tõugude juures on otstarbekaks osutunud ühe küüliku puuri pikkus ja laius 80 sm ja kõrgus 55 sm. Suurematele küüliku tõugudele tehakse puurid, mille pikkus on 90 sm, laius 120 sm ja kõrgus 90 sm.

Sobivamaks ehitusmaterjaliks on punnitud laudad, nende puudumisel võib ka kasutada punnimata laudu, kuid siis tuleb praod katta liistudega või tõrvapapiga, et ei tekiks tõmbetuult, sest küülik on väga tundelik tõmbetuule vastu.

Katusematerjaliks on sobiv tõrvapapp või eterniit, kuid plekkkatuse ei sobi selleks otstarbeks, kuna plekkkatusega puur läheb suvel väga kuumaks.

Puurile on vajalik ehitada ka lagi, mis hoiab talvel puuri sooja ja suvel kaitseb puuri liigse kuumenemise eest. Puur peab olema tehtud hõõveldatud laudadest, et ta ei vigastaks küülikuid ja oleks hõlbus puhastada. Soovitatav on puur seest värvida õli- või liimivärviga.

Puuri põrand on soovitatav teha kahekordne; pealmine traatvõrgust ja alumine laudadest. Sellise põranda juures langevad väljaheited läbi võrgu, millega saab hoida küülikute puurid puhtad, mis on eriti tähtis villaküülikute juures puhta villa saamiseks.

Alumine põrand on üksikpuuri juures sahtlina väljatõmmatav, mis hõlbustab kogunenud sõnniku eemaldamist ja põranda puhastamist. Kui traatvõrku ei ole saada, võib seda asendada hõõveldatud liistudega, mis on asetatud üksteisest 0,75—1 sm kaugusele. Võrk- või lattpõranda ja laudpõranda vahe on 8—15 sm.

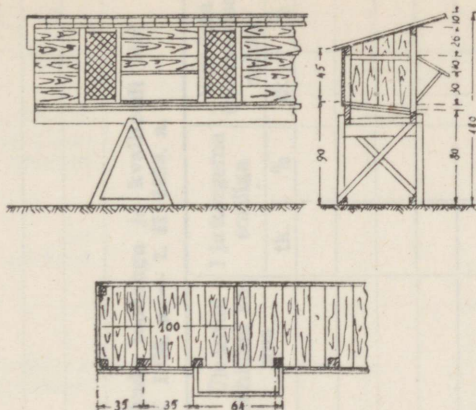
Küülikute puurid on soovitatav asetada esiküljega hommiku suunas, mis aitab säilitada puurides ühtlast temperatuuri. Lõuna- või põhjasuunas asetatud puuride uste avamisel tungivad puuri kõrvetavad päikesekiired ja talvel külm põhjatuul.

Küülikutele liikumisvõimaluste andmiseks ehitatakse puuri ette puuri laiune ja 2 m pikkune traatvõrgust aed. Täiskasvanud küülikuid peetakse puuris ühekaupa ja samuti on jooksuaed eraldi ühele loomale, kuna noorküülikuile võib jooksuaed olla ühine kuni kolme kuu vanuseni.

Jooksuaiad on ühendatud puuridega ja võib ehitada ka postidel asetsevad traatvõrgust jooksuaiad.

Enamuses on kasutusel standardpuurid, mis on ühekordsed ja asetatud postidele, mida näeme joonisel 1.

Külmal ajal pannakse tiinete emasküülikute puuridesse pesa-

Joon. 1. Küülikute standardpuur.

kastid, mis tehakse vineerist või laudadest 50 sm pikad ja 30 sm laiuse ning kõrgusega. Pesakast on pealt kaetud kaanega ning küljes on ümmargune 20 sm läbimõõduga avaus.

Suviste poegimiste puhul eraldatakse puurist lauaga või vineeriga puuri tagumine osa puuri laiuselt pesaruumiks.

Küülikute sööda- ja jooginõud. Parimaks on osutunud savist nõud, mille läbimõõt on 12—15 sm. Söödanõud peavad olema alt laiemad ja pealt kitsamad, mis ei lase küülikutel jõu-söötta ja pehmet söötta nõust välja kraapida. Kuna savinõud on rasked, siis ei saa küülikud ka nõusid ümber lükata.

Hein ja haljassööt antakse vastavatesse sõimesse, mis peavad olema metallist, sest puusõimed ei pea kaua vastu; küülikud armastavad neid närida. Et takistada küülikupoegadel sõime ronimast, tehakse sõimele kaan peale.

Küülikute sööda- ja jooginõud peavad olema nummerdatud, et pärast puhastamist panna tagasi endisesse ruumi, sest küülikud ei taha heameelega süüa ja juua teistest nõudest.

Igal täiskasvanud küülikul peab olema üks nõu söömiseks ja teine joomiseks.

Söödanõusid tuleb vähemalt üks kord nädalas pesta kuuma leelise veega. Pärast söötmist tuleb söödanõud jääkidest puhastada.

Центральный Комитет ЛКСМ Эстонии
Министерство сельского хозяйства ЭССР

МОЛОДОМУ КРОЛИКОВОДУ

На эстонском языке.

Toimetaja E. LEPISTO

A-22084

TU RAAMATUKOGU

1 0300 00392952 0

His sektionen väntar
Toimela ja E. Lepistö

Kommunikation: Teil II. 2002. Teil III. 2002. Teil IV. 2002.